

Nr 182.

Av herr **Linder**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till rättegångsbalk.

Enligt den kungl. propositionen med förslag till rättegångsbalk upphöjes den muntliga förhandlingen till huvudprincip i rättegången. — Denna princip anses vida överlägsen det nuvarande muntligt-protokollariska systemet.

Detta är möjligt. Om den saken har talats i mer än 150 år. Man må blott se den sanningen öppet i ögonen, att, efter den nya rättegångsbalkens genomförande, rättegången — jag bortser från de enklaste målen — kommer att bliva väsentligt mycket dyrare än nu.

Väl är det möjligt, att statens kostnader bliva jämförelsevis små. Det finnes dock vaket och erfaret folk, som har en annan mening. — Ett är emellertid visst: för den *enskilda parten* blir hans rättegång betydligt mycket dyrare än nu. Ingen kommer hädanefter att våga sig in i en rättegång utan juridisk sakkunskap. — Enligt min mening är detta intet fel, utan tvärtom för parten det bästa. Men det är förenat med utgifter, till och med stora.

Jag övergår härefter utan mångordighet till mina ändringsyrkanden.

I ett lagförslag med enbart 59 kapitel finnes det självfallet en mängd bestämmelser, där omdömet om bestämmelsens lämplighet eller olämplighet kan vara delat. På grund av ämnets oerhörda vidlyftighet — utredningsarbetet har dragit trettio år — nödgas jag hålla mig allenast till några få för mig mera påfallande synpunkter.

Beträffande 1 kapitlet anser jag rådhusrätt bör vara domför med allenast *en* domare samt nämnd med kollektiv rösträtt *eller* också *en* domare med två bisittare-lekmän, en var med individuell rösträtt. — Kan det gå bra med *en* domare i stora lantdomsagor, där till på köpet ofta stora stadssamhällen äro belägna, bör det kunna gå bra även i våra städer. Stora tillfällen till besparing yppas därigenom också i det domstolsavdelningarnas antal kan utan någon vidare kostnad ökas. Något som alldeles visst kommer att av behovet påkallas. — Såsom självfallet förutsätter jag, att domaren vid sin sida har sekreterare och nödig övrig kanslipersonal. — En domare med två bisittare-lekmän innebär ej större risk än eljest. Domarens sakkunskap och erfarenhet samt hans personliga egenskaper giver honom tillräckligt framträdande ställning i förhållande till lek-männen.

Under inga förhållanden bör riksdagen besluta att i vissa brottmål det bör sitta tre lagfarna domare samt därjämte nämnd. Nämndens närvaro i grövre brottmål är en tidens lösen, ett hälsosamt demokratiskt inslag vid domsutö-

Bihang till riksdagens protokoll 1942. 3 saml. Nr 182—184.

ningen, men bestämt ej samtidigt tre lagfarna domare. För mycket och för litet fördärvar allt.

I fråga om 2 kapitlet bör i lagen inskrivas skyldighet för hovrätt att med en division åtminstone en gång om året eller, där så prövas behöfligt, oftare hålla sammanträde å annan ort än där hovrätten har sitt säte. Exempelvis för skånska hovrätten i Karlskrona eller Kristianstad; för Göta hovrätt i Växjö och Norrköping och så vidare. Detta är högst nödvändigt för att hålla nere parternas kostnader.

Vidare bör i samma kapitel inskrivas antalet hovrätter och var de hava sitt säte för att nu och för lång framtid undvika tvister om förläggningssorten.

Rörande 3 kapitlet bör det med nödvändighet inskrivas i lagen liksom för övriga domstolar, att Högsta Domstolen med en sin avdelning skall sammanträda å annan ort än där domstolen har sitt säte. En avdelning av Högsta Domstolen skall åtminstone en gång om året sammanträda för måls handläggning och avgörande i en var av de städer, där hovrätt har sitt säte. Det är en orimlighet, att i vårt land med sina väldiga avstånd parter skola infinna sig i Stockholm för att muntligen föra sin talan, kanske dessutom åtföljda av en advokat från hemorten. — En befrielse för part att ingå i muntlig förhandling med hänsyn till kostnadernas storlek innebär, att förhandlingen bör vara skriftlig och att alltså parten ej får åtnjuta den muntliga förhandlingens fördelar, därför att hans sak är ringa. Ett bedömande, om vilket olika meningar kunna råda och ett visst godtyckligt ståndpunktstagande kan tänkas.

I många år har det varit ett bekymmer att söka hejda tillströmningen av mål till Högsta Domstolen. Svenska folket har haft sedan urgammal tid sin speciella syn på den saken. Alla fingo söka Konungen. Så småningom och just i vår tid ansågs detta vara alltför stora pretentioner. Man införde summa revisibilis men med rätt till dispens. — Men hur ser framtiden ut? Ja, man får det intrycket som helhet sett, att Högsta Domstolen hart när är oåtkomlig. Kan det vara rimligt och riktigt, att Högsta Domstolen själv skall i förhand avgöra huruvida ett mål får komma under Högsta Domstolens prövning eller ej? För närvarande är fullföljdsrätten i tvistemål begränsad till ett visst värde hos tvisteföremålet men med rätt till dispens. Hädanefter skulle det fordras för alla mål först ett tillstånd att få målet prövat. — Enligt min mening skall det vara varje svensk mans och kvinnas rätt att enligt lagens klara ord söka Konungen, låt vara med den inskränkning, som angives av summa revisibilis och med rätt i undantagsfall till dispens. Men ingalunda bör medborgarnas rätt vara beroende på en mer eller mindre välvillig inställning hos ett, två eller tre justitieråd, om medborgaren skall få sin sak prövad hos Konungen eller ej. 10 § i 54 kapitlet, jämförd med 6 och 7 §§ i 3 kapitlet, är en oförställd kautschukbestämmelse.

Beträffande 4 kapitlet 2 § bör bestämmelsen om val av borgmästare och rådmän helt utgå. Inga domare böra väljas. Alla domare, även stadsdomarna,

böra vara statens domare. Den omständigheten, att det gått väl för många valda stadsdomare, skymmer ej blicken för mitt påstående, att inga domare böra väljas. Ovidkommande synpunkter inmänga sig vid val av domare. Stadsdomarkåren borde själv vara en av de första, ej minst med hänsyn till den skymtande utvecklingen, som gillade min uppfattning. Man må överlägga i vilken riktning som helst, men sanna mina ord: Det skall ej dröja länge förrän stadsdomarna, därest de skola utses genom val, befinnas utgöra en domarkår i andra planet. Domarens självständighet, hans ofrånkomliga plikt att stå opåverkad av andra inflytelser, hans möjlighet till opartiskhet kräver, att staten befullmäktigar honom såsom domare.

Rörande 8 kapitlet, om advokater, synes mig detsamma kräva en betydande omarbetning. — Varför på sätt som skett utskilja juristerna? Skulle en jurists enskilda förvärvsverksamhet vara mera i behov av uppsikt än andra yrkesmäns? Får en läkare, som erhållit tillstånd att praktisera, ej idka praktik utan att tillhöra ett visst sällskap eller förening? Måste andra yrkesmän tillhöra viss organisation för att få betitlas med sitt yrkesnamn? Varför skulle ej en svensk jurist, som uppnått 25 års ålder, avlagt svensk juridisk examen och kan visa, att han minst tre år varit anställd hos domstol, länsstyrelse eller advokat, få kalla sig advokat? Och jämväl officiellt vara berättigad till denna titel? Staten bör alldeles ej gynna en privat kårsammanslutning. — Däremot må det vara den enskilde juristens ensak, om han, för att söka öka sitt förtroende hos allmänheten, vill försöka vinna medlemskap hos en aktad sammanslutning av jurister.

Jag yrkar slutligen,

att, därest omarbetning av lagtexten ej kan ske genom utskottets försorg, utskottet ville hemställa om en riksdagens skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om en omarbetning skyndsammast i nu av mig anmärkta avseenden.

Stockholm den 31 januari 1942.

William Linder.